

CHARITY RATING®

Analys av Svenska Postkodlotteriet

Bakgrund och syfte

Charity Rating arbetar med informationsspridning, analys och utvärdering av ideella organisationer. Vår målsättning är att bland givare öka engagemanget för och kunskapen om ideella organisationer.

Svenska Postkodlotteriet profilerar sig i sin marknadsföring som den största enskilda bidragsgivaren till välgörenhet. Affärsidén är "att samla in så mycket pengar som möjligt till välgörenhet" under koncept "Marknadsdriven välgörenhet".

Syftet med denna analys är att genomlysa postkodlotteriets organisation för att se om lotteriet lever upp till sin höga målsättning. I analysen studerar vi hur stor andel som kommer ägare, lottköpare respektive välgörande organisationer tillgodo samt jämför med andra svenska lotteri- och spelaktörer. Analysen har genomförts under perioden september 2008 – juli 2009.

Sammanfattning

Charity Ratings slutsats är att Postkodlotteriet varken ger det högsta bidraget till välgörande organisationer eller den högsta vinstutdelningen till dig som lottköpare. Däremot är det troligen en gynnsam affär för den privata holländska ägaren, Novamediakoncernen, som under perioden 2005-2007¹ fakturerat det svenska ideella lotteriet 60 MSEK i licens- och managementavgifter.

Under 3 års-perioden 2005-2007 har Postkodlotteriets totala omsättning på ca 1 400 MSEK med avdrag för vinstutdelning och driftskostnader resulterat i ett överskott på 330 MSEK. Av detta överskott har ca 270 MSEK delats ut till välgörande organisationer och ca 60 MSEK, det vill säga ca 20% av det genererade överskottet, har gått till den privata holländska rättighetsägaren i form av licens- och managementavgifter.

Novamediakoncernen bedriver Postkodlotterier i Holland, Storbritannien och Sverige med strategin att etablera lotteriet på nya marknader. År 2007 uppgick Postkodlotteriernas totala omsättning till 6 000 MSEK. Samtidigt tog koncernen under 2007 ut 200 MSEK i licens- och managementavgifter ur de ideella lotterierna.

I Charity Ratings jämförelse med övriga Svenska lotteri- och spelaktörer framkommer att:

- Postkodlotteriets vinstutdelning är 24% lägre än genomsnittet.
- Postkodlotteriets utdelning till förmånstagare är 21% lägre än genomsnittet.
- Postkodlotteriets driftskostnader är 83% högre än genomsnittet.

Charity Rating konstaterar att Postkodlotteriet är en av de aktörer som avsätter lägst andel till vinstmedel, lägst andel till förmånstagare och högst andel till driftskostnader. Vår slutsats är därmed att lotteriet inte kan anses samla in så mycket pengar som möjligt till välgörenhet.

Charity Rating är tveksamma till den ideella Postkodföreningens oberoende gentemot rättighetsägaren, Novamediakoncernen. Det finns avtalskonstruktioner som är svåranalyserade, och som kan påverka föreningens driftskostnader.

- Totalt sett har Novamediakoncernen under perioden 2005-2007 fakturerat Postkodföreningen ca 690 MSEK i utvecklings-, drifts-, licens- och managementkostnader. Charity Rating har inte haft möjlighet att analysera dessa kostnader i detalj.
- Novamediakoncernen har vid försäljningen av det svenska TV produktionsbolaget Nova TV kopplat köpeskillingen till framtida produktionsvolym, vilket från 2005 innefattar bland annat Postkodföreningen. De prognostiserade produktionsvolymerna har inte uppnåtts och Novamediakoncernen har därför avsatt ca 40 MSEK för justering av köpeskillingen.

Vidare är Postkodföreningens lotteriföreståndare Niclas Kjellström-Matseke tillika vd för Novamedia Svenska Postkodlotteriet AB. Charity Rating ser det dock som positivt att de båda verksamheterna har skilda styrelser och revisorer.

Sammantaget är det svårt att dra slutsatsen att föreningen upphandlar sina driftsfunktioner på kostnadseffektivaste sätt. Detta, i kombination med Novamediakoncernens fakturering av licens- och managementkostnader gör att Charity Rating ifrågasätter Postkodlotteriets koncept "marknadsdriven välgörenhet".

---

¹ Svenska Postkodlotteriet startade sin verksamhet under slutet på 2005 och har därmed inte ett fullt räkenskapsår för 2005.

Vem får bedriva lotteri i Sverige?²

Lotteriinspektionen reglerar och kontrollerar den svenska lotterimarknaden. Tillstånd ges endast till ideella föreningar som enligt sina stadgar har till sitt huvudsakliga syfte att främja ett allmännyttigt ändamål inom landet och bedriver verksamhet som huvudsakligen tillgodoser sådant ändamål.

Den högsta vinstutdelningsnivån för lotterier bestäms av lotteritillståndet. Generellt sätt gäller att lotteritillstånd får ges, om värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent och högst 50 procent av lotternas samlade värde och om det kan antas att lotteriet kommer att ge sökanden skäligen avkastning samt att denna kommer att användas för det aktuella allmännyttiga ändamålet. Både Svenska Spel, ATG och Bingo har dock tillstånd att ge en högre vinstutdelning.

Intressant är att det inte finns några direktiv kring hur stor andel av lotteriets omsättning som skall gå till det allmännyttiga ändamålet. Lotteriinspektionen säger sig dock ha en praxis att andelen till förmånstagare bör ligga runt 20%.

Charity Rating kan konstatera att för insamlingsorganisationer med 90-konto krävs att administrationskostnaden maximalt uppgår till 25% så att 75% oavkortat går till ändamålet. Charity Rating efterlyser en tydligare koppling mellan regelverken som styr insamlingsverksamhet. Lotterier bör vara föremål för ett liknande regelverk som gäller för insamlingskonton, dvs. där också administrationskostnaderna granskas.

Novamediakoncernens historik i Sverige³

Den svenska Novamediakoncernen har sina rötter i Bingolotto som startades i början av -90 talet av Eklundgruppen. Eklundgruppen ägde konceptet till Bingolotto medan den ideella föreningen Folkspel – Folkrorelsernas Samarbetsorgan för Spel- och Lotterifrågor innehade spellicensen.

Under 2001 såldes Eklundgruppen till Novamediakoncernen. 2004 köpte Folkspel rättigheterna för Bingolotto-konceptet. Försäljningen gav Novamediakoncernen grundplåten till Svenska Postkodlotteriet.

Bingolotto sändes sedan starten på lördagar i TV4 men flyttades under 2003 till söndagar i samma kanal för att under 2008 flyttas till TV4 Plus. Postkodlotteriets TV-program Postkodmiljonären har sedan starten 2005 sänts på fredagar och lördagar i TV4.

Svenska Postkodföreningen⁴

Spellicensen för Postkodlotteriet ligger hos Svenska Postkodföreningen (SPF) (802416-1146). Föreningens medlemmar är de 16 välgörande organisationer som får utdelning från lotteriet. Dessa organisationer är: UNICEF, Alzheimer Fonden, Barncancerfonden, BRIS, Cancerfonden, Hjärt-Lungfonden, Läkare Utan Gränser, Rädda Barnen, Röda Korset, Sjöräddningssällskapet, SOS-Barnbyar, Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner, WWF, Amnesty International, Greenpeace och Postkodstiftelsen.

SPFs styrelse är arvoderad och styrelsekostnaderna uppgick år 2007 till drygt 500 000 kronor. Styrelsen består av: Lars Gattberg (civilekonom och revisor), Ulf Lindstrand (VD Akademibokhandeln), Kerstin Wigzell (före detta generaldirektör för Socialstyrelsen), Ann-Therése Enarsson (vd IQ initiativet) och Erik Olsson (före detta VD Posten AB).

Lotteriföreståndare är Niclas Kjellström-Matseke tillika vd för Novamedia Svenska Postkodlotteriet AB (NSPL) (556375-6328). Lotteriets ambassadörer är Jan Eliasson, Magdalena Graaf, Amalia Adamo, Rickard Sjöberg, Henrik Larsson, Kim Kärnfalk och Ingela Thalén.

SPF bedriver lotteriverksamheten men köper in samtliga driftsfunktioner från NSPL.

² Lotteriinspektionen samt Svensk författningssamling Lotterilagen (1994:1000)

³ Novamedia Svenska Postkodlotteriet AB samt årsredovisningar för samtliga bolag

⁴ Svenska Postkodföreningen samt föreningens årsredovisning 2007

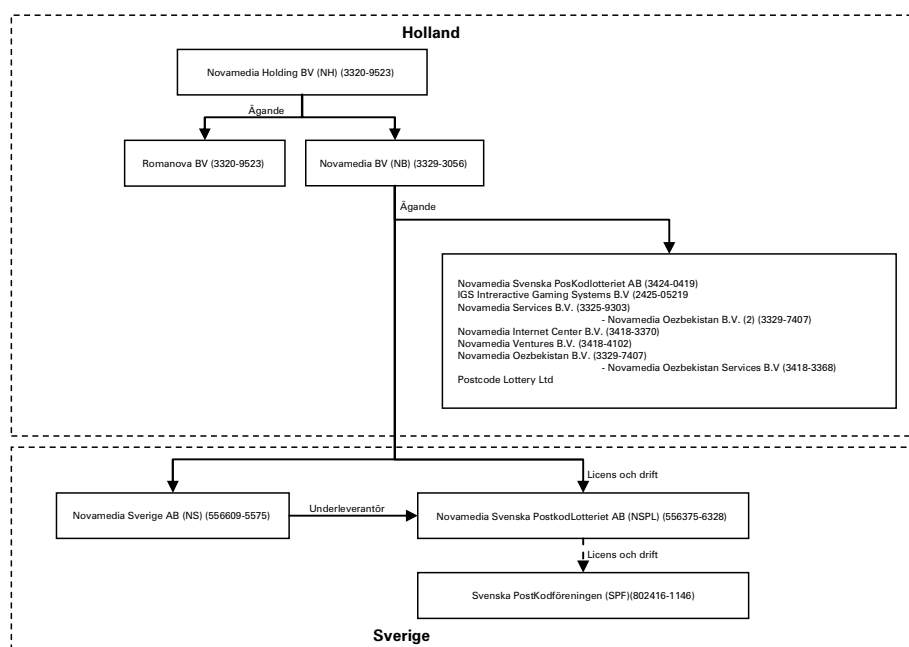
Postkodlotteriets ägar-, licens- och driftsstruktur⁵

Rättigheterna till produktkonceptet Postkodlotteriet ägs av Novamediakoncernen. Då ägarstrukturen är relativt komplicerad syftar nedanstående schematiska bild till att ge en översikt kring hur verksamheten är uppbyggd.

SPFs drift- och administration sköts av NSPL som även fakturerar SPF för licens- och managementavgifter. Novamedia Sverige AB (NS) (556609-5575) var underleverantör till NSPL gällande IT-driftstjänster (idag är detta bolag vilande). Dessa två bolag utgör den svenska delen av Novamediakoncernen. Lotteriet skiljer sig från jämförbara lotterier genom att rättigheterna till lotteriet ägs av ett privat bolag; holländska Novamedia Holding BV (NH) (3320-9523) som är moderbolag i Novamediakoncernen. Den holländska delen av Novamediakoncernens redovisning är en samredovisning av NH och Novamedia BV (NB) (3329-3056) nedan kallad NK.

SPFs lotteriföreståndare är Niclas Kjellström-Matseke tillika vd för Novamedia Svenska Postkodlotteriet AB (NSPL) (556375-6328). SPFs styrelse är skild från NS och NSPLs styrelse. SPF revideras av Ernst & Young. NS och NSPL revideras av Öhrlings PricewaterhouseCoopers.

NKs ägande har tidigare legat hos de fem holländska privatpersonerna Joop van den Ende, Boudewijn Poelmann (grundare och koncernchef), Frank Leeman (grundare), Herman de Jong (grundare) och Simon Jelsma (grundare). Joop van den Ende (30% genom Chios Investment BV) och Herman de Jong (20% genom Media Avenir BV) har under 2008 sålt sina andelar till Stiftelsen Stichting de Novamedia Fundatie. Köpeskillingen på ca 100 MSEK har stiftelsen finansierat genom ett lån hos NK. Övriga ägare kvarstår och är: Cella Media BV (familjen Poelmann) Frank Leeman Holding BV (familjen Leeman) and Plein 2000 (Simon Jelsma).

⁵ Novamedia Svenska Postkodlotteriet AB, Svenska Postkodföreningen, Holländska Handelskammaren, VanStokkom Management & Advies BV samt årsredovisningar för samtliga bolag.

Novamediakoncernen⁶

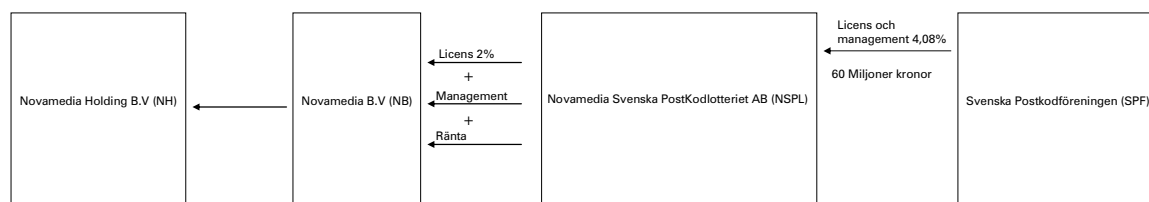
NK bedriver Postkodlotterier i Holland, Storbritannien och Sverige med strategin att etablera lotteriet på nya marknader. År 2007 uppgick Postkodlotteriernas totala omsättning till 6 000 MSEK. Samtidigt fakturerade NK under 2007 de ideella lotterierna 200 MSEK i licens- och managementavgifter.

Novamediakoncernens licens- och managementavgifter⁷

NSPL fakturerar SPF för licens – och managementavgifter som uppgår till 4,08% av lotteriets omsättning. Under perioden 2005-2007 har NSPL på detta sätt tagit ut licens- och managementavgifter ur lotteriet till ett värde av ca 60 MSEK.

NB å sin sida fakturerar löpande NSPL för licenskostnader på 2% av lotteriets omsättning (ca 30 MSEK under treårsperioden). Utöver detta fakturerar NB managementavgifter enligt löpande räkning samt ränta (bland annat på de krediter som ställdes ut för att finansiera starten av den svenska lotteriverksamheten).

Strukturen är svåröverskådlig. Det hade varit önskvärt att Novamediakoncernen använde en transparent modell för fakturering av licens- och managementavgifter genom hela koncernen.

Postkodföreningens driftskostnader⁸

För att starta den svenska lotteriverksamheten har NK genom NSPL och NS under 2005-2007 ställt ut krediter till SPF. Dessa krediter har till största del använts till att täcka driftskostnader och till viss del för att betala utdelning till förmånstagare. Enligt NHs årsredovisning 2005 var den ursprungliga intentionen att teckna ett avtal där SPF skulle betala en årlig ränta baserad på Euribor + 2% för dessa krediter. SPF accepterade dock inte detta avtalsförslag. NK har debiterat NSPL ränta för dessa krediter. NSPL har inte vidaredebiterat SPF denna räntekostnad utan kostnaden har täckts av den licens- och managementavgift som SPF betalar till NSPL.

NSPL sköter genom avtal med SPF driften av lotteriet. 2005-2007 har aktiebolaget därigenom fakturerat lotteriet ca 690 MSEK i utvecklings-, drifts, licens- och managementkostnader. Charity Rating har inte haft möjlighet att analysera dessa kostnader och avtal i detalj. En stor del av driftskostnaderna utgörs av direktmarknadsföring, produktion av TV-programmet och annonsering i TV. Ca 90 MSEK avser konsulttjänster som köpts in från NS, ca 60 MSEK är licens- och managementavgifter enligt ovan och ca 10 MSEK är relaterade till IT-utveckling.

NK ägde det svenska TV produktionsbolaget Nova TV AB som 2004 såldes till holländska Eyeworks B.V. I försäljningen ingick produktionsavtal för perioden 2005-2009. Köpeskillingen för Nova TV kopplades till framtida produktionsvolymerna vilket från 2005 kom att innefatta bland annat SPF. De prognostiserade produktionsvolymerna har inte uppnåtts och NK har därför avsatt ca 40 MSEK för justering av köpeskillingen. SPF betraktar Eyeworks som en s.k. "preferred partner" och köper större delen av sin TV produktionen från bolaget.

⁶ Novamedia Holding B.V årsredovisning 2007

⁷ Novamedia Svenska Postkodlotteriet AB, Novamedia Sverige AB och Novamedia Holding B.V årsredovisningar för år 2005-2007 samt Svenska Postkodlotteriets verksamhetsrapport 2007-2008.

⁸ Novamedia Holding B.V årsredovisningar 2004-2007, Svenska Postkodföreningens årsredovisning 2007 och Eyeworks samtliga svenska bolags årsredovisningar 2004-2007.

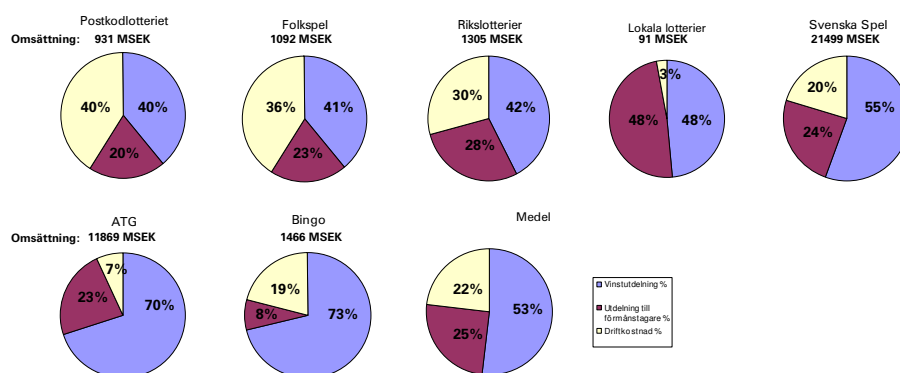
Affärsidén "Att samla in så mycket pengar som möjligt till välgörenhet"

SPF:s affärsidé är "att samla in så mycket pengar som möjligt till välgörenhet". Eftersom det inte finns en oändlig mängd potentiella lottköpare anser Charity Rating att lotteriet, för att klara denna målsättning, bör sträva efter att vara en effektiv insamlingsorganisation. Därför likställer Charity Rating SPF:s affärsidé med att sträva efter att med hög effektivitet samla in så mycket pengar som möjligt till välgörenhet.

SPF är i likhet med andra lotterier i grunden en ineffektiv form av insamling då de välgörande organisationer endast får 20% av de totala intäkterna. Dessa medel utsätts dessutom för respektive organisations egna administrativa kostnader vilket gör att ytterligare medel försvinner. Bland SPF:s förmånstagare varierar dessa administrationskostnader från 3% (Barncancerfonden, Läkare utan gränser, Unicef) till 17% (Stadsmissionen i Malmö)⁹. Lottköparen bör med andra ord vara medveten om att dessa avbränningar innebär att endast var 5:e eller var 6:e lotterikrona kommer förmånstagarna till godo. Frågan är om SPF i jämförelse med andra lotterier- och spel har valt den effektivaste vägen för att samla in så mycket pengar som möjligt till sina förmånstagare. För att besvara denna fråga har Charity Rating valt att göra en jämförelse mellan Sveriges lotteri- och spelaktörer. Jämförelsen innehåller ideella, statliga och, som i Postkodlotteriets fall, en semikommersiell aktör.

Charity Rating anser inte att SPF lever upp till sin affärsidé då vinstutdelningen är 24% lägre än genomsnittet, utdelningen till förmånstagare är 21% lägre än genomsnittet och lotteriets driftskostnader är 83% högre än genomsnittet.

Jämförelse av Svenska lotteri- och spelverksamheter 2007¹⁰

Folkspel har idag 75 medlemsorganisationer däribland Riksidrottsförbundet, IOGT/NTO och Röda Korset. Omsättningen utgörs till största del av Bingolotto. Övriga produkter är exempelvis Sverigelotten, Trippel 21 och Svenska Rikslotteriet samt den TV-sända Eldsjälgalan. Gruppen **Rikslotterier** omfattade (år 2007) 29 lotterier som anordnades i mer än ett län. Dessa lotterier drivs oftast av en ideell förening som har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål inom landet. Exempelvis ingår här Cancerfondens och IOGT-NTO:s lotterier. **Lokala lotterier** anordnas inom en specifik kommun. **Svenska Spel** och **ATG** är de två statliga spelaktörerna. Den stora massan av **Bingo** anordnas av idrottsföreningar.

Faktainsamling

Anställda i NSPL har ställt upp och besvarat frågeställningar kring verksamheten. Information kring den icke svenska verksamheten har även hämtats från The Netherland's Chamber of Commerce med stöd från VanStokkom Management & Advies BV. Lotteriinspektionen, Folkspel AB, Svenska Spel och ATG har besvarat frågeställningar. Information har hämtats från offentliga årsredovisningar, hemsidor och annat offentligt material.

⁹ Charity Rating webbguide.

¹⁰ Information från Lotteriinspektionen. Svenska Spels utdelning till förmånstagare fördelar sig på utdelning till staten 17% och idrottsrörelsen 7%. ATGs utdelning till förmånstagare fördelar sig på utdelning till staten 11% och travsporten 12%.